

عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی سمنان

محمد میرزایی خواه^۱، حامد رضایی^۲، ابوالفضل عبدالله پور^۳، حامد وشکویی^۲

۱. کارشناسی ارشد، MBA، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرعباس، بندرعباس، ایران.

۲. دانشجوی دکتری عمومی، پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان،

سمنان، ایران. ۳. دکتری تخصصی، بیهوشی، گروه بیهوشی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان،

ایران.

نویسنده مسئول: محمد میرزایی خواه،
دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرعباس
بندرعباس، ایران.

ORCID:
0000-0003-1798-5988

Email:
mohammadmirzayikhah@yahoo.com

چکیده

مقدمه: افت تحصیلی، از معضلات اساسی هر سیستم آموزشی است که نه تنها دارای پیامدهای شخصی، بلکه به عنوان یک معضل تأثیرگذار اجتماعی، منجر به به اتلاف هزینه‌های آموزشی و اختلال در نظام آموزش عالی هر کشور خواهد گردید. بنابراین، پژوهش حاضر، با هدف تعیین عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی، به روش مقطعی، در سال ۹۲-۱۳۹۱ انجام گرفت. جامعه‌ی پژوهش، تمام دانشجویان استعداد درخشان دچار افت تحصیلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان که ۵۳ نفر بودند، جهت گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته عوامل افت تحصیلی، شامل چهار حیطه‌ی عوامل مربوط به دانشجو، دانشگاه و محیط آموزشی، خانواده و جامعه و مدرس استفاده شد. روایی پرسشنامه، به روش اعتبار محتوایی و پایایی آن، با آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۳ اثبات شد. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS انجام شد.

یافته‌ها: مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افت تحصیلی، شامل نبود انگیزه‌ی کافی، لذت نبردن از مطالعه، مشکلات روحی ناشی از ناسازگاری با محیط، پایین بودن کیفیت تدریس اساتید، استاندارد نبودن سؤالات امتحانی، نبود سیستم تشویق، عدم توجه کافی به دانشجویان استعداد درخشان از سوی مسئولین و عدم برنامه‌ریزی مناسب آموزشی بود. در تحلیل واریانس، افت تحصیلی با اشتغال ($P=0/033$)، وضعیت سکونت ($P=0/018$)، وضعیت اقتصادی ($P=0/026$)، ابتلا به بیماری ($P=0/009$)، تحصیلات والدین ($P=0/043$)، نوع برنامه‌ریزی ($P=0/010$)، وضعیت حضور در کلاس ($P=0/012$) و علاقه به رشته‌ی فعلی ($P=0/21$)، همبستگی معنی‌دار داشت.

نتیجه‌گیری: عوامل مختلفی بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان مؤثر است؛ کشف این عوامل و ارائه‌ی راه‌کارهایی به مدیران آموزشی، امری ضروری و پیشنهادی برای پژوهشگران است.

کلیدواژه‌ها: افت تحصیلی، دانشجویان، استعداد درخشان.

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۲/۲۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۶/۲۶

ارجاع: میرزایی خواه محمد، رضایی حامد، عبدالله پور ابوالفضل، وشکویی حامد. عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی. ۱۴۰۱؛ ۱۸(۱): ۳۶-۴۴.

مقدمه

افت تحصیلی، از معضلات اساسی هر سیستم آموزشی است که نه تنها دارای پیامدهای شخصی، بلکه به عنوان یک معضل تأثیرگذار اجتماعی، منجر به اتلاف هزینه‌های آموزشی و اختلال در نظام آموزش عالی هر کشوری، خواهد بود (۵-۱). از نظر سازمان جهانی یونسکو، افت تحصیلی، معادل کاهش کیفیت آموزشی و تحصیلی فراگیران در نظر گرفته شده، و ضروری است تا با به کارگیری حداکثر توان پژوهشی، در شناسایی عوامل مؤثر، در جهت رفع عوامل مربوط به آن‌ها گام برداشت، چرا که با کم‌توجهی به این موضوع، علاوه بر سرخوردگی و از بین رفتن روحیه‌ی دانشجو، خسارت‌های قابل توجهی به اقتصاد جامعه و اقشار مختلف کشور، وارد می‌آید. (۹-۶).

در نتیجه، پیامدهایی چون رفتارهای منفی اجتماعی، عدم رعایت قوانین خانواده و یا ترک آن مجموعه، اعتیاد به مواد مخدر، افسردگی، اختلالات گوناگون روحی و حتی خودکشی ممکن است بروز کند (۱۵-۱۰). از سوی دیگر، در رویکردهای علمی به نظام‌های آموزشی، بر این مسئله تأکید شده است که فراگیران باید مطابق انتظارات جامعه تحول یابند و به عبارت دیگر، در فرآیند تعلیم و تربیت، چرخه‌ی تولید باید به گونه‌ای باشد که میزان عدم کارایی و اتلاف انرژی به حداقل برسد (۱۷،۱۶).

در این میان، افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی، به دلیل عوامل گسترده‌ای، به خصوص نیازمندی حرفه‌ی کاری به داشتن اطلاعات علمی، در جهت به کارگیری آن‌ها، در بهبود بهداشت و سلامت جامعه، از اهمیت قابل توجهی برخوردار است (۱۹،۱۸). به طور جزئی‌تر، دانشجویان استعداد درخشان این دانشگاه‌ها که افرادی بالقوه مستعد و پرتوان در زمینه‌ی کسب علم و عرضه‌ی آن در جامعه هستند، از اهمیت به مراتب بیشتری برخوردارند (۲۰). بنابراین، در صورت افت تحصیلی این دسته، صدمه‌ی وارده به پیکره‌ی علمی دانشگاه‌ها که جزء بزرگی از نظام آموزشی هر کشوری است، سنگین و به مراتب، با اثرات خطرناک‌تری همراه خواهد بود (۲۱).

از این رو، بایستی با شناسایی دقیق عوامل مؤثر بر افت تحصیلی این دانشجویان و مخصوصاً از دیدگاه خودشان، درصدد بهبود، ترمیم و یا اصلاح وضع موجود برآمد (۲۲). از آنجا که مطالعه‌ی جامعی در مورد

عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان، در دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام نشده بود و این موضوع، از اولویت‌های تحقیقاتی این دانشگاه به شمار می‌آمد، مطالعه‌ی حاضر، با هدف بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان در دانشگاه علوم پزشکی سمنان طراحی گردید. از طرفی، با توجه به اهمیت موضوع و تفاوت‌هایی که در نقاط ضعف و قوت هر دانشگاه وجود دارد، عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان در هر دانشگاه با دانشگاه دیگر، با وجود شباهت‌هایی که دارند، می‌تواند متفاوت باشد. بنابراین، نیاز است هر دانشگاه به طور جداگانه، این عوامل را در بین دانشجویان خود بررسی کند و در جهت رفع آن‌ها کوشش نماید.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه‌ی توصیفی-تحلیلی، به روش مقطعی، جامعه‌ی آماری شامل تمام دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی سمنان، در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱، که در یکی از دانشکده‌های پزشکی، پرستاری، پیراپزشکی و توان‌بخشی دانشگاه علوم پزشکی سمنان اشتغال به تحصیل داشتند، بود.

معیارهای ورود به مطالعه، گذراندن حداقل سه ترم تحصیلی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان، اشتغال به تحصیل در این دانشگاه در حین انجام پژوهش، رضایت کامل از شرکت در پژوهش، افت تحصیلی علی‌رغم دارا بودن معیار فرارگیری در گروه دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه در یکی از ترم‌های تحصیلی بود. در این پژوهش، دانشجویان استعداد درخشان، مطابق آیین‌نامه‌ی ادامه تحصیل دانشجویان ممتاز و استعداد درخشان مصوب شورای هدایت استعداد‌های درخشان مورخه‌ی ۱۳۸۹/۱۰/۲۱ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، در نظر گرفته شدند. افت تحصیلی در این مطالعه، براساس آیین‌نامه‌ی ذکر شده، کسب معدل سه ترم مختلف، زیر نمره‌ی ۱۵ تعریف شد؛ به طوری که مطابق قانون کشوری سازمان‌های آموزشی مربوطه، امتیاز استفاده از تسهیلات استعداد درخشان از آن‌ها سلب گردیده بود. بنابراین، در این مطالعه، تمام دانشجویان استعداد درخشان که دارای شرایط ورود ذکر شده بودند، به روش سرشماری به تعداد ۵۳ نفر انتخاب شدند.

پرسش‌ها در نظر گرفته می‌شد. ضریب آلفای کرونباخ در این پرسشنامه، ۰/۸۳ محاسبه گردید. پس از تعیین افراد واجد شرایط حضور در این مطالعه، پس از توضیحات لازم به دانشجویان، از آن‌ها خواسته شد تا پاسخ هر سؤال را در پرسشنامه مشخص نمایند. همچنین به منظور حفظ اصول اخلاق در پژوهش در خصوص محرمانگی اطلاعات به دانشجویان اطمینان داده شد. در نهایت، داده‌ها پس از جمع‌آوری، به کمک آمار توصیفی، و به روش t-test و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. از ضریب همبستگی پیرسون، جهت بررسی رابطه‌ی بین متغیرها استفاده شد. در این پژوهش، میزان احتمال آماری، کمتر از ۰/۰۵، معنی‌دار تلقی گردید.

یافته‌ها

اطلاعات دموگرافیک واحدهای پژوهشی، در جدول ۱، آورده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، اغلب دانشجویان ۹۶/۲ درصد دارای معدل بین ۱۷ تا ۲۰ در زمان اخذ درک دیپلم بودند و ۹۶/۲۵ دصد به‌طور مرتب در کلاس‌ها حاضر بودند.

ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته، مشتمل بر سه بخش، شامل اول، سؤالات دموگرافیک (شامل معدل، مقطع، رشته‌ی تحصیلی، جنسیت و ...)، دوم، سؤالاتی که عوامل تأثیرگذار بر افت تحصیلی را می‌سنجیدند، که خود مشتمل بر چهار قسمت، شامل عوامل مربوط به دانشجو (۱۲ سؤال)، استاد (۸ سؤال)، دانشگاه و محیط آموزشی (۱۱ سؤال)، خانواده و جامعه (۵ سؤال) و سوم، یک سؤال آزاد (آیا به جز موارد ذکر شده در سؤالات پرسشنامه، عوامل دیگری هم بوده است که باعث افت تحصیلی شما شده باشد؟)، بود. سؤالات پرسشنامه، براساس مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای از ۱ تا ۵ (خیلی کم=۱، کم=۲، بی‌نظر=۳، زیاد=۴، خیلی زیاد=۵)، طراحی شده بود.

روایی (اعتبار) پرسشنامه‌ی تهیه شده، به روش اعتبار محتوایی، با بررسی مقالات و متون و مشاوره با اساتید صاحب‌نظر دانشگاه، و پایایی (قابلیت اعتماد) آن، بوسیله‌ی محاسبه‌ی ضریب آلفای کرونباخ، بر روی ۱۰ نفر از دانشجویان استعداد درخشان، بررسی شده بود. پایایی سؤالات، با ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ تعیین شد، که هر چه این شاخص به ۱ نزدیک‌تر بود، به معنی همبستگی درونی بالاتر و همگن‌تر بودن

جدول ۱- اطلاعات دموگرافیک دانشجویان استعداد درخشان دچار افت تحصیلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، ۹۲-۱۳۹۱

رابطه با افت تحصیلی (p)	تعداد (درصد)	متغیر
۰/۶۳۲	(۱/۹)۱	متأهل
	(۹۸/۱)۵۲	مجرد
۰/۵۱۴	(۹۶/۲)۵۱	معدل‌های ۱۷-۲۰
	(۳/۸)۲	معدل‌های زیر ۱۷
۰/۰۱۸	(۵۴/۷)۲۹	بومی
	(۴۵/۳)۲۴	غیربومی
۰/۵۹۱	(۹۴/۳)۵۰	مناطق
	(۵/۷)۳	سایر سهمیه‌ها
۰/۷۱۱	(۸۳/۱)۴۳	کمتر از یک سال
	(۱۸/۹)۱۰	بیشتر از یک سال
۰/۰۳۶	(۳/۸)۲	بلی
	(۹۶/۲)۵۱	خیر
۰/۰۱۸	(۷۷/۴)۴۱	خوابگاه دانشجویی
	(۲۲/۶)۱۲	سایر موارد
۰/۰۱۶	(۹۴/۳)۵۰	بلی
	(۵/۷)۳	خیر
۰/۰۱۲	(۹۶/۲)۵۱	بلی
	(۳/۸)۲	خیر
۰/۰۱۱	(۲۰/۷)۱۱	مشروع و دقیق
	(۸۳/۶)۳۹	آزاد و منقطع
	(۵/۷)۳	فاقد برنامه‌ی مشخص
۰/۰۱۷	(۵۱/۰)۲۷	کم (کمتر از ۲ ساعت)

	متوسط (۲-۵ ساعت)	۳۳(۹)۱۸
	زیاد (بیشتر از ۵ ساعت)	۱۵(۱)۸
تحصیل در رشته‌ی دیگر	بلی	۱۱(۳)۶
	خیر	۸۷(۸۸۷)

در افت تحصیلی برآورد شده است و صرف وقت زیاد در تشکلهای مختلف سیاسی، فرهنگی، غیبت‌های مکرر در کلاس و مشکلات مادی و اقتصادی دانشجویان به ترتیب با ۴۳/۴ درصد، ۳۵/۸ درصد و ۳۵/۸ درصد با مقیاس خیلی کم، کمترین نقش در افت تحصیلی داشته است.

در جدول ۲، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به عوامل افت تحصیلی مربوط به دانشجویان و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده، و براساس امتیازبندی لیکرت پنج‌گزینه‌ای، نمایش داده شده است. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، سهم عامل نبود انگیزه به میزان ۴۵/۳ درصد به عنوان اصلی‌ترین عامل با مقیاس زیاد

جدول ۲- توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به علل افت تحصیلی مربوط به دانشجویان و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده و امتیازبندی لیکرت پنج‌گزینه‌ای

عامل پیشگویی‌کننده	P	انحراف معیار	تعداد (درصد) پاسخ‌گویی			
			خیلی زیاد	زیاد	بی‌نظر	کم
لذت نبردن از مطالعه کتب درسی	۰/۰۳۱	۳/۴۳±۱/۳۳	۱۳(۶/۶)	۱۹(۳۵/۸)	۴(۷/۶)	۵(۹/۴)
عدم اطمینان کافی به تأمین آینده شغلی	۰/۰۰۲	۳/۰۵±۱/۳۰	۹(۱۷/۰)	۱۳(۲۴/۵)	۹(۱۷/۰)	۶(۱۱/۳)
کاهش اعتماد به نفس نسبت به مسائل درسی	۰/۰۴۰	۳/۳۲±۱/۱۳	۶(۱۱/۳)	۱۳(۲۴/۵)	۱۰(۱۸/۹)	۴(۷/۵)
نبود انگیزه‌ی کافی برای مطالعه‌ی درسی	۰/۰۴۲	۳/۶۳±۱/۳۰	۴(۷/۵)	۲۴(۴۵/۳)	۵(۹/۴)	۳۰(۵۷/۳)
عدم وجود علاقه به رشته‌ی تحصیلی	۰/۰۲۶	۲/۸۱±۱/۵۷	۱۱(۲۰/۸)	۲۷(۱۳/۲)	۱۰(۱۸/۹)	۹(۱۶/۳)
اضطراب و استرس در جلسه‌ی امتحان	۰/۰۱۷	۲/۸۴±۱/۲۶	۶(۱۱/۳)	۱۲(۲۲/۶)	۱۱(۲۰/۸)	۶(۱۱/۳)
وجود بیماری‌های روحی و یا جسمی (در صورت وجود)	۰/۰۱۵	۲/۸۵±۱/۵۴	۱۰(۱۸/۹)	۱۰(۱۸/۹)	۲۷(۵۰/۹)	۱۷(۳۲/۱)
مشکلات مادی و اقتصادی دانشجویان	۰/۰۰۹	۲/۳۳±۱/۲۶	۴(۷/۵)	۵(۹/۴)	۱۴(۲۶/۴)	۱۹(۳۵/۸)
مشکلات روحی و عاطفی ناشی از ناسازگاری با محیط جدید	۰/۰۱۵	۳/۰۳±۱/۴۱	۹(۱۷/۰)	۱۵(۲۸/۳)	۹(۱۷/۰)	۱۱(۲۰/۸)
غیبت‌های مکرر در کلاس	۰/۰۴۹	۲/۱۸±۱/۲۰	۳(۵/۷)	۱۱(۲۰/۸)	۱۷(۳۲/۱)	۹(۱۶/۳)
داشتن مشکل سازگاری با هم‌اتاقی و یا سایر دانشجویان	۰/۰۳۶	۲/۶۰±۱/۲۶	۲۰(۳۸/۴)	۱۴(۲۶/۴)	۱۳(۲۴/۵)	۵(۹/۴)
صرف وقت زیاد در تشکلهای مختلف سیاسی، فرهنگی	۰/۰۳۲	۲/۹۲±۵/۸۶	۲۰(۳۸/۴)	۱۱(۲۰/۸)	۱۵(۲۸/۳)	۲۳(۴۳/۴)

در جدول ۳، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به علل افت تحصیلی مربوط به استاد و به تفکیک عوامل، عوامل پیشگویی‌کننده و براساس امتیازبندی لیکرت پنج‌گزینه‌ای، به نمایش درآمده است. مطابق نتایج مندرج در جدول ۳، از بین عوامل

احتمالی افت تحصیلی، نامناسب بودن شیوه‌ی تدریس استاد به میزان ۴۵/۳ درصد با مقیاس زیاد بیشترین عامل مرتبط با استاد از سوی دانشجویان معرفی شده است.

جدول ۳- توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به علل افت تحصیلی مربوط به استاد و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده و امتیازبندی لیکرت پنج‌گزینه‌ای

عامل پیشگویی‌کننده	P	انحراف معیار	تعداد (درصد) پاسخ‌گویی			
			خیلی زیاد	زیاد	بی‌نظر	کم
نبود انگیزه‌ی کافی در اساتید	۰/۰۲۶	۳/۷۱±۱/۰۲	۱۲(۲۲/۶)	۲۳(۴۳/۴)	۱۰(۱۸/۹)	۱(۱/۹)
عدم ایجاد انگیزه برای دانشجویان استعداد درخشان از سوی اساتید	۰/۰۰۳	۴/۰۱±۱/۰۸	۲۱(۳۹/۹)	۲۰(۳۷/۷)	۶(۱۱/۳)	۴(۷/۵)
جزوه‌گویی اساتید و عدم تدریس مطالب جدید و به روز	۰/۰۱۶	۳/۴۹±۱/۱۲	۱۰(۱۸/۹)	۱۹(۳۵/۸)	۱۴(۲۶/۴)	۳(۵/۷)
نامناسب بودن کیفیت تدریس اساتید	۰/۰۱۸	۴/۳۰±۵/۸۴	۲۵(۴۷/۲)	۲۲(۴۱/۵)	۴(۷/۵)	۱(۱/۹)

خوش خلق نبودن و برخورد نامناسب اساتید با دانشجویان	۰/۰۳۴	۳/۴۷±۱/۲۶	۰/۲۶۴)۴	۰/۲۸۳)۱۵	۰/۱۷۰)۹	۰/۲۲۶)۱۲	۰/۵۷۳)۳
نامناسب بودن شیوهی تدریس اساتید	۰/۰۱۹	۴/۳۰±۰/۸۴	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۴۵۳)۳۴	۰/۵۷۳)۳	۰/۵۷۳)۳	۰/۱۹۱)۱
استاندارد نبودن سؤالات امتحانی	۰/۰۳۶	۳/۹۶±۱/۰۳	۰/۳۴۰)۱۸	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۱۵۱)۸	۰/۵۷۳)۳	۰/۳۳۸)۲
عدم استفاده از ظرفیت‌های علمی دانشجویان در پژوهش‌ها	۰/۰۱۹	۳/۷۳±۰/۹۴	۰/۲۰۸)۱۱	۰/۴۳۴)۲۳	۰/۳۷۴)۱۴	۰/۷۰۵)۴	۰/۱۹۱)۱

در جدول ۴، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به عوامل افت تحصیلی مربوط به دانشگاه و محیط آموزشی و براساس امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای، به نمایش درآمده است. مطابق نتایج مندرج در جدول ۴، نامناسب بودن فضای فیزیکی آموزش به میزان ۴۹/۱ درصد با مقیاس خیلی زیاد در افت تحصیلی دانشجویان مؤثر بیان شده است.

در جدول ۴، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به عوامل افت تحصیلی مربوط به دانشگاه و محیط آموزشی و براساس امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای، به نمایش درآمده است.

جدول ۴- توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به علل افت تحصیلی مربوط به دانشگاه و محیط آموزشی و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده و امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای

عامل پیشگویی‌کننده	P	انحراف معیار	تعداد (درصد) پاسخ‌گویی			
			خیلی زیاد	زیاد	بی‌نظر	کم
نیود برنامه‌ریزی مناسب آموزشی ملون برای دانشجویان استعداد درخشان	۰/۰۰۳	۴/۰۹±۰/۸۶	۰/۳۵۸)۱۹	۰/۴۳۴)۲۳	۰/۱۵۱)۸	۰/۵۷۳)۳
عدم وجود فضای مناسب جهت مطالعه در دانشگاه	۰/۰۳۶	۳/۶۱±۱/۲۶	۰/۲۸۳)۱۵	۰/۳۴۰)۱۸	۰/۱۵۱)۸	۰/۷۰۵)۴
عدم توجه کافی به دانشجویان استعداد درخشان از سوی مسئولین دانشگاه	۰/۰۰۶	۴/۱۳±۰/۹۲	۰/۳۹۶)۲۱	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۱۳۲)۷	۰/۳۳۸)۲
کافی نبودن امکانات آموزشی و دسترسی به اینترنت	۰/۰۳۶	۳/۸۸±۱/۰۱	۰/۳۲۱)۱۷	۰/۳۷۷)۲۰	۰/۱۷۰)۹	۰/۱۳۲)۷
نامناسب بودن فضای فیزیکی خوابگاه و یا محل سکونت دانشجوی جهت مطالعه	۰/۰۳۰	۳/۹۶±۱/۲۸	۰/۴۹۱)۲۶	۰/۲۰۸)۱۱	۰/۱۵۱)۸	۰/۷۰۵)۴
کمبود امکانات رفاهی و تفریحی مناسب در محیط‌های آموزشی	۰/۰۲۳	۳/۹۴±۱/۱۵	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۳۰۲)۱۶	۰/۱۱۳)۶	۰/۱۵۱)۸
کمبود کتب و مجلات جدید علمی مرتبط با درس	۰/۰۴۳	۳/۶۶±۱/۰۷	۰/۲۲۶)۱۲	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۱۷۰)۹	۰/۱۷۰)۹
نیود سیستم تشویق مناسب برای دانشجویان استعداد درخشان	۰/۰۰۹	۴/۱۵±۰/۹۶	۰/۴۳۴)۲۳	۰/۳۷۷)۲۰	۰/۱۱۳)۶	۰/۵۷۳)۳
رفت و آمد مکرر بین خوابگاه و محل سکونت والدین	۰/۰۱۹	۳/۱۸±۱/۴۱	۰/۲۸۳)۱۵	۰/۱۵۱)۸	۰/۱۳۲)۷	۰/۳۴۰)۱۸
کلاس مختلط	۰/۰۳۶	۱/۶۲±۰/۹۲	۰/۱۹۱)۱	۰/۰۰	۰/۱۸۹)۱۰	۰/۱۷۰)۹
رقابت نامناسب درسی بین هم‌کلاسی‌ها	۰/۰۰۸	۲/۵۲±۱/۲۴	۰/۹۴)۵	۰/۱۱۳)۶	۰/۲۶۴)۱۴	۰/۲۸۳)۱۵

در جدول ۵، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به عوامل افت تحصیلی مربوط به خانواده و جامعه و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده، و براساس امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای، به نمایش درآمده است. نتایج مندرج در جدول ۵، نشان می‌دهد که نبود امکانات مناسب گذرانیدن اوقات فراغت به میزان ۳۲/۱ درصد، بر افت تحصیلی دانشجویان با اهمیت تلقی شده است.

در جدول ۵، توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به عوامل افت تحصیلی مربوط به خانواده و جامعه و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده، و براساس امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای، به نمایش درآمده است.

جدول ۵- توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش، برحسب سؤالات مربوط به علل افت تحصیلی مربوط به خانواده و جامعه و به تفکیک عوامل پیشگویی‌کننده و امتیازبندی لیکرت پنج گزینه‌ای

عامل پیشگویی‌کننده	P	انحراف معیار	تعداد (درصد) پاسخ‌گویی			
			خیلی زیاد	زیاد	بی‌نظر	کم
شرایط اقتصادی نامناسب خانواده	۰/۰۴۶	۲/۴۳±۱/۲۶	۰/۵۷۳)۳	۰/۱۷۰)۹	۰/۲۴۰)۱۳	۰/۲۰۸)۱۱
دور بودن محل تحصیل از خانواده	۰/۰۳۲	۳/۴۷±۱/۲۶	۰/۲۰۸)۱۱	۰/۴۱۵)۲۲	۰/۱۱۳)۶	۰/۱۷۰)۹
وجود اختلاف در خانواده	۰/۰۴۰	۲/۸۹±۱/۳۴	۰/۱۱۳)۶	۰/۲۰۸)۱۱	۰/۳۰۲)۱۶	۰/۱۱۳)۶
کمبود امکانات مناسب برای گذرانیدن اوقات فراغت در شهر محل تحصیل	۰/۰۳۶	۳/۵۰±۱/۲۸	۰/۳۷۴)۲۳	۰/۳۲۱)۱۷	۰/۱۵۱)۸	۰/۱۸۹)۱۰
پایین بودن ارزش تحصیل و کسب علم در جامعه	۰/۰۲۹	۳/۵۰±۱/۴۸	۰/۳۹۶)۲۱	۰/۱۳۲)۷	۰/۲۰۸)۱۱	۰/۱۱۳)۶

شامل نبود انگیزه‌ی کافی برای مطالعه‌ی درسی، لذت نبردن از مطالعه کتب درسی و مشکلات روحی و عاطفی ناشی از ناسازگاری با محیط جدید بود. به علاوه عوامل مؤثر بر افت تحصیلی مربوط به استاد، شامل نامناسب بودن کیفیت و شیوهی تدریس، استاندارد نبودن سؤالات امتحانی و عدم

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان، از بین عوامل مربوط به دانشجو،

استفاده از ظرفیت‌های علمی دانشجویان در پژوهش‌ها می‌شود؛ و نیز، عوامل مؤثر بر افت تحصیلی مربوط به دانشگاه و محیط آموزشی، شامل نبود سیستم تشویق مناسب، عدم توجه کافی به دانشجویان استعداد درخشان از سوی مسئولین دانشگاه و نبود برنامه‌ریزی مناسب آموزشی برای این دسته از دانشجویان بود. همچنین، عوامل مؤثر بر افت تحصیلی مربوط به خانواده و جامعه، شامل کمبود امکانات مناسب برای گذراندن اوقات فراغت در شهر محل تحصیل، پایین دانستن ارزش تحصیل و کسب علم در جامعه و دور بودن محل تحصیل از محل سکونت خانواده، بیشترین اهمیت را در افت تحصیلی این دانشجویان داشتند. در پژوهش‌های مشابه، که به بررسی متغیرهای مهم در افت تحصیلی دانشجویان پرداخته بودند، نتایج تأثیر منفی محیط زندگی نامناسب، بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی شیراز، اصفهان، هرمزگان، کرمانشاه و تبریز مشاهده شد (۲۶-۲۳). اما این ارتباط در دانشگاه‌های علوم پزشکی مشهد و لرستان، معنی دار نبوده است (۲۷، ۲۸).

همانند مطالعه‌ی رؤفی و همکاران و برخلاف یافته‌های ده‌بزرگی و همکاران در شیراز، خزاعی و همکاران در کرمانشاه و منیری و همکاران در اردبیل، بین افت تحصیلی و متغیرهای مهم مرتبط با پیشرفت تحصیلی مانند اشتغال به شغلی دیگر، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی خانواده، ابتلا به بیماری‌های خاص، تحصیلات والدین، نوع برنامه‌ریزی، وضعیت حضور در کلاس و علاقه به رشته‌ی فعلی، همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود داشت (۲۹، ۲۶، ۲۵). اما ارتباط معنی‌داری، با ترم تحصیلی، معدل کل دیپلم، وضعیت تأهل و تعداد سال‌های باقی ماندن پشت کنکور، مشاهده نشد.

استفاده از ظرفیت‌های علمی دانشجویان، مشابه مطالعات درخشان و همکاران در مشهد و منیری و همکاران در اردبیل، ارتباط معنی‌داری مشاهده نگردید (۲۹، ۳۲). در پایان، با توجه به نتایج به دست آمده، ضروری به نظر می‌رسد که دست‌اندرکاران آموزشی دانشگاه، با شناسایی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان، در جهت به حداقل رساندن این عوامل گام بردارند؛ همچنین، با ارائه‌ی تسهیلات لازم و حمایت همه‌جانبه، به ایجاد انگیزه در دانشجویان استعداد درخشان پرداخته و با بازنگری در برنامه‌های آموزشی، راهبردهای مناسبی را طراحی و اجرا نمایند. همچنین، با بسترسازی مناسب، جهت یادگیری مهارت‌های مطالعه برای دانشجویان دارای افت تحصیلی، از طریق تعیین اساتید مشاور مجرب که راهنمای آنان در برنامه‌ریزی آموزش و نحوه مطالعه درست باشند، به کاهش افت تحصیلی دانشجویان و مخصوصاً استعدادهای درخشان، گامی اساسی برداشته شود؛ بنابراین، با توجه به اثرات مهم افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان بر جامعه، انجام پژوهش‌هایی در این زمینه، مخصوصاً در محیط‌های آموزشی مختلف و بررسی ارتباط نتایج آن‌ها با هم، پیشنهاد می‌گردد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از کلیه‌ی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی سمنان و از مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی که در این پژوهش ما را یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نماییم.

تأییدیه اخلاقی

پژوهش حاضر با کد اخلاق ۳۲-۳۸۲-۸۷ خ، و کد طرح پژوهشی ۱-۱۶۷-۲۳ ب، مصوب دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان است.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافی در این مقاله وجود ندارد.

سهم نویسندگان

محمد میرزایی خواه (نویسنده اول و مسئول) نگارش مقاله ۷۰ درصد؛ حامد رضایی (نویسنده دوم) نگارش فرمت اولیه طرح پژوهشی ۲۰

همانند مطالعه‌ی رؤفی و همکاران و برخلاف یافته‌های ده‌بزرگی و همکاران در شیراز، خزاعی و همکاران در کرمانشاه و منیری و همکاران در اردبیل، بین افت تحصیلی و متغیرهای مهم مرتبط با پیشرفت تحصیلی مانند اشتغال به شغلی دیگر، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی خانواده، ابتلا به بیماری‌های خاص، تحصیلات والدین، نوع برنامه‌ریزی، وضعیت حضور در کلاس و علاقه به رشته‌ی فعلی، همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود داشت (۲۹، ۲۶، ۲۵). اما ارتباط معنی‌داری، با ترم تحصیلی، معدل کل دیپلم، وضعیت تأهل و تعداد سال‌های باقی ماندن پشت کنکور، مشاهده نشد.

همانند این پژوهش، در مطالعات فرهادی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی لرستان، تبریز و هرمزگان و برخلاف نتایج مطالعات دانشگاه‌های علوم پزشکی همدان، کرمانشاه، اصفهان و شهیدچمران، بین جنسیت دانشجویان و افت تحصیلی، رابطه‌ی معنی‌داری مشاهده نگردید (۳۱، ۲۸، ۲۷، ۲۵).

بین سن و افت تحصیلی، در مطالعه‌ی حاضر، برخلاف مطالعات دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان، کرمانشاه، تبریز و لرستان، رابطه‌ی معنی‌داری مشاهده نشد (۲۸، ۲۶، ۲۵). همچنین، بین سهمیه‌ی قبولی و

این طرح پژوهشی توسط معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سمنان تأمین مالی شده است.

درصد؛ ابوالفضل عبدالله پور (نویسنده سوم) مشاور آماری ۵ درصد؛ حامد وشکویی (نویسنده چهارم) اجرای طرح پژوهشی ۵ درصد.

حمایت مالی

References

- Kraft HG, Lamina C, Kluckner T, Wild C, Proding WM. Paradise lost or paradise regained? Changes in admission system affect academic performance and drop-out rates of medical students. *Med Teach.* 2013; 35(5):e1123-9. DOI: 10.3109/0142159X.2012.733835
- Dehbozorgi GhR, Mooseli HA. A survey on drop out risk factors among medical students, Shiraz medical University, 1999. *Journal of Babol University of Medical Sciences.* 2003; 5(2):74-8. [In Persian]
- Lopez-Barcena J, Gonzalez-de Cossio Ortiz M, Avila-Martínez I, Teos-Aguilar O. Epidemiological health factors and their relationship with academic performance during the first year of medical school. Study of two generations. *Gac Med Mex.* 2009; 145(2):81-90. PMID: 19518013
- Lucio R, Hunt E, Bornovalova M. Identifying the necessary and sufficient number of risk factors for predicting academic failure. *Dev Psychol.* 2012; 48(2):422-8. DOI: 10.1037/a0025939
- Najimi A, Sharifirad G, Amini MM, Meftagh SD. Academic failure and students' viewpoint: The influence of individual, internal and external organizational factors. *J Educ Health Promot.* 2013; 2:22. DOI: 10.4103/2277-9531.112698
- Denison AR, Currie AE, Laing MR, Heys SD. Good for them or good for us? The role of academic guidance interviews. *Med Educ.* 2006; 40(12):1188-91. DOI: 10.1111/j.1365-2929.2006.02629.x
- Kies SM, Freund GG. Medical students who decompress during the M-1 year outperform those who fail and repeat it: A study of M-1 students at the University of Illinois College of Medicine at Urbana-Champaign 1988-2000. *BMC Med Educ.* 2005; 5:18. DOI: 10.1186/1472-6920-5-18.
- Drummond JR, Duguid R. Student drop out from UK dental schools. *Br Den J.* 1997; 182(9):347-9. DOI: 10.1038/sj.bdj.4809379
- Williams BL, Dunlop AL, Kramer M, Dever BV, Hogue C, Jain L. Perinatal origins of first-grade academic failure: Role of prematurity and maternal factors. *Pediatrics.* 2013; 131(4):693-700. DOI: 10.1542/peds.2012-1408
- Adams E, Shannon AR, Dworkin PH. The ready to learn program: A school-based model of nurse practitioner participation in evaluating school failure. *J Sch Health* 1996; 66(7):242-6. DOI: 10.1111/j.1746-1561.1996.tb06278.x
- Younge SL, Oetting ER, Deffenbacher JL, Deffenbacher JL. Correlation among maternal rejection, dropping out of school and drugs use in adolescents. A pilot study. *J Clin Psychol.* 1996; 52(1):96-102. DOI: 10.1002/(SICI)1097-H
- Smith GH. Intervention strategies for children vulnerable for school failure due to drugs and alcohol. *Int J Addic.* 1993; 28(13):1433-70. DOI: 10.3109/10826089309062193
- Meilmam PW, Patties JA, Kraus-Zeilman D. Suicide attempts and threats on one college campus: Policy and practice. *J Am coll Health.* 1994; 42(4):147-54.
- Renz RC, Harrell P, Scherer M, Mancha BE, Latimer WW. A model of school problems, academic failure, alcohol initiation, and the relationship to adult heroin injection. *Subst Use Misuse.* 2012; 47(10):1159-71. DOI: 10.3109/10826084.2012.686142
- Dhavan P, Stigler MH, Perry CL, Arora M, Reddy KS. Is tobacco use associated with academic failure among government school students in urban India? *J Sch Health.* 2010; 80(11):552-60. DOI: 10.1111/j.1746-1561.2010.00541.x
- Ruban PU, Petersen MG, Moller-Madsen B. More than half of the medical students who apply for a dispensation drop out and need focused counselling. *Dan Med J.* 2013; 60(7):A4663.
- Winston KA, van der Vleuten CP, Scherpbier AJ. Prediction and prevention of failure: An

- early intervention to assist at-risk medical students. *Med Teach*. 2014; 36(1):25-31. DOI: 10.3109/0142159X.2013.836270
18. Dante A, Fabris S, Palese A. Time-to-event analysis of individual variables associated with nursing students' academic failure: A longitudinal study. *Adv in Health Sci Educ*. 2013; 18,1047-65. DOI: 10.1007/s10459-013-9448-6
 19. Lazin R, Neumann L. Students characteristics as predictors of dropout from medical school: Admissions to Beer-Sheva over a decade. *Med Educ J*. 1991; 25(5):396-404. DOI: 10.1111/j.1365-2923.1991.tb00087.x
 20. Stegers-Jager KM, Cohen-Schotanus J, Themmen AP. The effect of a short integrated study skills programme for first-year medical students at risk of failure: A randomised controlled trial. *Med Teach*. 2013; 35(2):120-6. DOI: 10.3109/0142159X.2012.733836
 21. Yates J. Development of a 'toolkit' to identify medical students at risk of failure to thrive on the course: An exploratory retrospective case study. *BMC Med Educ*. 2011; 11:95. DOI: 10.1186/1472-6920-11-95
 22. McMichael AJ, Hetzel BS. Mental health problems among university students, and their relationship to academic failure and withdrawal. *Med J Aust*. 1975; 1(16):499-504. DOI: 10.5694/j.1326-5377.1975.tb111533.x
 23. Shams B, Farshid Far M, Hasan Zadeh A. Comparison of demographic characteristics and, conditional and unconditional character of students in Isfahan University of Medical Sciences 1995. *Journal of Isfahan University of Medical Sciences*. 1997; 2(4): 222-6. [In Persian]
 24. Falah-Chai S. Factors affecting the educational failure (probation) Hormozgan University. *Elm, Andisheh*. 2000; 1(1): 5. [In Persian]
 25. Khazaei M, Rezaei M, Khazaei S. Survey of personal and educational characters in unsuccessful medical students in compare with success students. *Koomesh*. 2008; 9(2):87-92. [In Persian]
 26. Raoufi M, Sadagat K, Hanae J, Khodadi Kh, Nazari M, Pouzesh Sh, et al. Effective familial – individual factors on drop out of the students of Tabriz University of Medical Sciences in Academic Year (2005-2006). *Med J Tabriz Uni Med Sciences*. 2007; 29(4):113-5. [In Persian]
 27. Kadivzadeh T. Indices of educational failure and its risk factors in nursing and midwifery students Mashhad University of Medical Sciences. *IJME*. 2003; 1:77. [In Persian]
 28. Farhadi A, Kadkhodae HR, Nosrat Hossein Pour A. Factors affecting daily loss of students of Lorestan University of Medical Sciences. In Second international conference on information Shahid Beheshti University of Medical Sciences and Health Services. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Science; 2003. [In Persian]
 29. Moniri R, Ghalebtarash H, Mussavi GHA. The reasons of educational failure among paramedical students in Kashan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6(1):135-40. [In Persian]
 30. Hazavehei SMM, Fathei Y, Shamshirei M. Study on the causes of students' academic probation in Hamadan University of Medical Sciences, 2001-2002. *Strides in Development of Medical Education Journal*. 2006; 3(1):33-42. [In Persian]
 31. Maj-Aldini AR. Factors affecting the educational failure undergraduates Shahid Chamran University [Dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Sciences; 1995. [In Persian]
 32. Derakhshan A, Khdivzadeh T, Khorami N. Evaluation of academic drop out indices and affecting factors medical students-Mashhad. *Univ Sci Health Ser*. 2003; 4(29):147-55. [In Persian]

Influencing Factors of Educational Underachievement among Talented Students of Semnan University of Medical Sciences

Mohammad Mirzayikhah¹, Hamed Rezaei², Abolfazl Abdollahpour³, Hamed Vashkouyi²

1. MSc, MBA, Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch. Bandar Abbas, Iran.
2. Medical Student, Student Research Committee, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.
3. Anesthesiologist, Department of Anesthesiology, Semnan University of Medical Sciences,

Abstract

Introduction: Educational underachievement is a major problem for every educational system, with not only personal issues, but also social impacts, leading to disruptions and waste of training costs. The present study was conducted to determine the influencing factors of educational underachievement among talented students.

Methods: This descriptive cross-sectional study was performed in 2012-13. The population consisted of all the 53 talented students with educational underachievement in Semnan University of Medical Sciences. A researcher-made questionnaire on educational underachievement was used to collect data, with four fields, student-related, universities and educational environment, Family and Community, and instructors. Validity and reliability of the questionnaire was calculated with content validity and Cronbach's alpha (0.83). The data was analyzed using descriptive statistics and t-test.

Results: The most important factors affecting academic performance were lack motivation, pleasure from studying, emotional problems due to incompatibility with the environment, low quality of teaching, non-standardized exam questions, lack of Incentives, Lack of attention to talented students from authorities and lack of proper planning education. In the analysis, the employment of academic failure ($P=0.036$), living situation ($P=0.018$), socioeconomic status ($P=0.026$), disease ($P=0.009$), parental education ($P=0.043$), type of Planning ($P=0.010$), the presence in the classroom ($P=0.012$) and the current interest in the field ($P=0.021$), was found to have a significant correlation.

Conclusion: Various factors affect talented students' educational underachievement. Exploring these factors and providing solutions to educational administrators, seem necessary and are recommended to researchers.

Keywords: Educational Underachievement, Students, Talented

Correspondence:

Mohammad Mirzayikhah, MSc, Management Science, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

ORCID:
0000-0003-1798-5988

Email:
mohammadmirzayikhah@yahoo.com

Original Article

Received: 2022 May 14 Accepted: 2022 Sep 12

Citation: Mirzayikhah M, Rezaei H, Abdollahpour A, Vashkouyi H. Influencing factors of educational underachievement among talented students of Semnan University of Medical Sciences. *Development Strategies in Medical Education*. 2022; 9(1):36-44.